

ספר פסקי רקנטי

פסקי הלכות מהגאון המקובל
רבנו מנחם מרקנטי זצ"ל

מהדורה חדשה מסודרת בסדר חדש
ע"פ כתב היד כפי שסידר המחבר,
עם מבוא, הערות, ציונים, נספחים וטבלאות

בסוף הספר צורף הנוסח המקובל של הספר
לפי הסדר שקבע המדפיס בדפו"ר
בולוניה רח"צ

ההדירו הרבנים:
יהונתן אמת, צבי ארנטל, בועז מרדכי ויואל קטן

מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים
תשע"ט

סימן קסו (נז)

[האם יכולים בעלי החוב לגבות מעני]

[שקיבל צדקה מרובה]

פסק רבינו אב"י העזרי'י, דמי שיש לו נושין והוא עני וקיבל צדקה הרבה אין בעל חוב גובה מאותה צדקה, מדאמר בתוספתא דפאה² מעשר עני³ אין פורעין ממנו מלוה וחוב וכו', וכן דעת ריא"ז דאי הוה ידע האי הנותן שהנושה יגבה ממנו לא הוה יהיב ליה. אבל רבינו שמחה⁴ והרב רבי דוד⁵ מחייבין אותו לפרוע חובו מן הצדקה. וממעשר עני ליכא למשמע מינה, דהתם מיירי קודם שבא ליד העני ובעודו ביד בעל הבית, וטעמא דלא קיים מצות נתינה שפרע חובו, אבל משבא ליד העני דוודאי פשיטא דגבי בע"ח מיניה, דהא תרומה וביכורים קדישי טפי ממעשר עני ואמר בפרק הזרוע⁶ דהן נכסי כהן ובעל חוב נוטלן בחובו. אבל ריא"ז [אומר] דמהא אין ראיה, דמשולחן גבוה קזכו ומשום הכי בע"ח נוטלן בחובו, אבל הכא תלי בדעת הנותן, ולא נתן אדעתא לפרוע חובותיו אלא שיתפרנסו מהן הוא ובניו⁷.

סימן קסז (נח)

[גדר עני שיכול ליטול מן הצדקה]

שאל¹ רבינו יהודה בן רבינו קלונימוס אביו של הרב רבי אלעזר מגרמישא את רבינו אפרים, מי שיש לו מאתיים זוז אם יכול ליטול צדקה או לא, אם יש לדמותו ללקט שכחה ופאה או לא. והשיב, דהכל לפי פרנסתו ופרנסת ביתו ולפי מה שהוא רגיל בתענוגים. מיהו אם הוא יחיד לא יטול, דאפילו מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי.

המובא בסימן הבא.

5 אר"ז שם.

6 חולין קלא, א.

7 וכן פסק בשו"ע יו"ד סימן רנג סע' ב.

קסז 1 אר"ז ח"א הל' צדקה סימן יד, וכ"ה במרדכי

ב"ב רמז תק, הובאו דברים בב"י יו"ד סימן רנג סע'

ב, וכעין זה בביאור הגר"א שם ס"ק ו בשם הרשב"א.

קסו 1 אר"ז ח"א הל' צדקה סימן יא, שו"ת מהר"ם

מרוטנברג דפוס פראג ח"ד סימן תשנג, מרדכי ב"ב

רמז תצז.

2 פ"ד הט"ז.

3 בכתה"י: 'שני'.

4 אר"ז שם, והוא רבינו שמחה ב"ר שמואל ממינצבורק

תלמיד מובהק של רבינו יהודה בן רבי קלונימוס

ומצאתי באגדה דאם היו ידיו מזוהמות מברך על רחיצת ידיים⁵, ואם לאו אינו מברך. ושמא הבריייתא נמי בהכי מיירי כגון שהיו ידיו מזוהמות, ומשום הכי צריכות ברכה, וכן דעת הראב"ד⁶, ודווקא המברך, דידיים מזוהמות פסולות לברכה, אבל שאר המסובין לא⁷. ופירש הראב"ד דדבר מזוהם מיקרי כל דבר לח שמסתרך בידיים, ויש מפרשים דדבר מזוהם מיקרי כל דבר שאינו קרב לגבי מזבת, כדאמר בעלמא בהמה שקרבה לגבי מזבח פסקה זוהמתה⁸.

ומצאתי נמי דצריך ליטול קודם ברכת המזון⁹, וכן מוכח בברכות¹⁰.

סימן תו (תקנז)

[נקימה ונטירה]

נקימה ונטירה¹ לא שייך אלא בדבר ממון, כדאמרינן ביומא² ובתורת כהנים³, אבל בשאר דברים לא. וביומא אמר⁴ דתלמיד חכם שביזוהו בפרהסיא נוטר בלבו, ולא ימחול עד שיבקשו ממנו מחילה, ואם מחל הרי זה נענש, וכן מי שהוציאו עליו שם רע לא ימחול עד שיבקשו ממנו מחילה, אבל בשאר דברים שאדם מתקוטט עם חברו מידת חסידות היא להעביר על כל פסעיו, וכשיעלה על מיטתו יאמר הריני מוחל לכל מי שציערני היום, כמו שהיה אומר אחד מן החכמים⁵ שרי ליה מארי לכל מאן דמצערן⁶.

5 וכ"ה ברא"ש ברכות פ"ח סימן ו בשם ראשונים.
6 רשב"א חולין קה, א ד"ה ואחרונים חובה.
7 גם זה מדברי הראב"ד, כלומר כאשר יוצאים בברכת המזון של המזמן כפי הדין המקורי של זימון.
8 גם זה מדברי הראב"ד, והוא בשאלתות יתרו שאילתא נד.
9 בשאלתות שם כתב שאם רצו יטלו ידיהם לאחר ברהמ"ז, אא"כ ידיהם מזוהמות, והרא"ש ברכות פ"ח סימן ו כתב בשם רב האי גאון שנטילת המברך היא משום קדושה וחייב ליטול קודם ברהמ"ז, אך נטילת שאר המסובים היא משום מלח סדומית ויכולים

ליטול אח"כ.

10 נג, ב.

תו 1 יראים סימן קצז-קצח [מ], הובא בדרכ"מ חו"מ

סי' קי אות ז.

2 כג, א.

3 פירשת קדושים פרשה ב, יא. ועי' מג"א או"ח סי' קנו

ס"ק ב באריכות, ומ"ב שם ס"ק ד.

4 שם.

5 מר זוטרא במגילה כח, א.

6 כל המשפט המתחיל בתיבה 'כמו' נמצא בדפוס

ואינו בכתה"י. ועי' שו"ע הרב סי' קנו סע' ג.

סימן תקעו (תקמט)

[זכויות המרשה והמורשה ודיני הרשאה]

פסק ריא"ז¹ דיכול המרשה לבטל שליחות המורשה להרשות אחר, וכן יכול המרשה למחול החוב לחייב אף על פי שכבר יש הרשאה ביד זה². ואין המורשה יכול להרשות אחר במקומו בלא דעת המרשה³, וגם אינו יכול לעשות פשרה⁴. ועל זה חולק ה"ר יהודה ב"ר ברזילי ז"ל.

וכל אדרכתא דלא כתיב ביה זיל דון וזכי ואפיק לנפשיך לית בה ממשא, משום דאמר ליה האיך לאו בעל דברים דידי את⁵.

והרשאה שחציה כתובה בלשון שליחות וחציה בלשון מתנה, אומר רבינו אב"י העזרי' דלא ביטלו זה את זה, דלשון מתנה דכתב ביה כי היכי דלא לימא ליה לאו בעל דברים דידי את, ולשון הרשאה דשליח שוויה, דאי תפס המורשה מפקינן מיניה דשליח שוויה.

וכתב הר"ש⁷ דכתבינן אדרכתא אמטלטלי שהם פקדון ובלבד שיקנם לו באחד מן הקניות, כגון אם מעות הם יקנם לו אגב קרקע, ואם שאר מטלטלין הם יקנם בחליפין או אגב קרקע⁸, אבל אמיטלטלי דגזילה או מעות של הלוואה לא כתבינן אדרכתא, דכיון שאינן ברשותו מדרכי יוחנן⁹ הגוזל ולא נתייאשו הבעלים שניהן אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו, אין המרשה יכול להקנותם למורשה¹⁰. וזהו לפי לישנא קמא דנהרדעי¹¹ דאמר לא כתבינן אדרכתא אמטלטלי משום דר' יוחנן, שפירש הוא ז"ל במטלטלי דגזילה וטעמא שאינו יכול להקנותם למורשה, אבל לפי לישנא בתרא דנהרדעי דאמרי לא כתבינן אדרכתא אמטלטלי דכפריה הנפקד למפקיד משום דכי חתמי עלה מיחזי כשיקרא דיהיב ליה לשליח מידי דלית ליה זכייה גביה, בזה יש חלוקה גדולה בין הגאונים היכא עבדינן אדרכתא,

אלף ו, מרדכי ב"ק פ"ז סימן ע, ספר התרומות שער נ ח"ד אות ד, אר"ז ב"ק סימן ש, סימני ב"ק סי' רא, רנג.

6 ראביה סימן אלף ו.

7 תשובות חכמי פרויניציה שו"ת מהרשב"א ורבנים אחרים סימן כא וכ"ה בהלכות גדולות סימן מג עמ' תנו ד"ה אמר רבא, תוס' ב"ק ע, א ד"ה אמטלטלין, וכ"ה במרדכי ב"ק פ"ז סימן ע, בשם ראבי"ה. חידושי הרשב"א ב"ק ע, א.

8 וכ"ה ברמב"ם הל' שלוחין פ"ג ה"א וה"ז, מרדכי ב"ק סימן עה, ראב"ד תמים דעים סימן סא.

9 ב"ק ע, א.

10 רש"י ב"ק ע, א ד"ה משום דר' יוחנן.

11 שם.

תקע"א 1 אר"ז ב"ק סימן רצה ושא, סימני אר"ז בבא סכא סימנים רנה ו-רנת.

2 אר"ז ב"ק תחילת סימן רצו, הגהות אשרי ב"ק פ"ז סימן ה.

3 אר"ז ב"ק סימנים רחצ-רצט, סימני אר"ז שם סימן רסה, הלכות גדולות מהד' מכון ירושלים עמ' תנו, רא"ש ב"ק פ"ט סימן כג, מרדכי שם סימן קלג, סמ"ג דש"ן פב.

4 אר"ז ב"ק סימן רצט, שבועות סימן ה, סימני אר"ז ב"ק סימן רצה, שבועות סימן ג, הגהות אשרי ב"ק פ"ז סימן ה.

5 ב"ק ע, א, רמב"ם הל' שלוחין ושותפין פ"ג ה"א, ר"ף ב"ק לו, א בדפי הרי"ף, ראבי"ה תשובות סימן